

Årets ord og udtryk 2007

Farø, Ken Joensen

Published in:
Mål og mæle

Publication date:
2008

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Farø, K. J. (2008). Årets ord og udtryk 2007. *Mål og mæle*, 1/08, 21-22.

Årets ord og udtryk 2007 er fundet

Det blev henholdsvis *klimaministerium* og *varme hænder*. Tak for de mange gode forslag og stemmer, vi har modtaget i årets løb, og som vi slet ikke alle har kunnet nævne i Mål og Mæle. Men bliv endelig ved med at observere, samle og indsende (til kenfaroe@hum.ku.dk). Vi er allerede langt inde i 2008, og inden vi får set os om, skal vi i gang igen!

Vi motiverer og analyserer her kort de to størrelser, som nu vil træde ind i sproghistorien sammen med *ommer*, der var Årets ord 2006 – se også artiklen *Årets ord* i Wikipedia på internettet.

Klimaministerium er Årets ord 2007. Dansk er tilsyneladende det første sprog, som har fået et ministerium, hvor ordet *klima* indgår. Det er ikke ministeriets officielle navn, vi har kåret. Det hedder nemlig rettelig *Klima- og energiministeriet*. Men det er den korte form – med klimaet i centrum – som normalt bruges i dagligsproget.

Ordet indgår i den omfattende historiske række af ministerienavne, der har det med at ændre sig med nye regeringer: Således synes tiden bl.a. at være løbet fra *Landbrugsministeriet*, *Krigsministeriet*, *Ministeriet for offentlige arbejder* og *Ministeriet for Slesvig*. Til gengæld har Regeringen Fogh (III) budt på endnu en ministeriel nyskabelse: *Velfærdsministeriet*.

Førsteleddet i Årets ord, *klima*, er græsk, og betød oprindelig 'hældning', idet solens indfaldsvinkel på jorden jo er ret afgørende for de lokale temperaturer rundt omkring i verden. Men det er ikke den eneste faktor, som vi nu ved. Ser man i leksika og ordbøger under *klima*, er det generelt betydningen 'et (afgrænset) områdes temperaturforhold', der beskrives. Men i dag må ordets primære betydning nok siges at være hele *klodens* temperatur- og vejrforhold, med særligt henblik på menneskeskabte temperaturstigninger og følgerne af dem.

Grunden til, at vi har fået ordet *klimaministerium*, er altså indirekte, at selve ordet *klima* har fået en ekstra eller udvidet betydning, som tilsyneladende endnu ikke rigtig er registreret af ordbøgerne. Før var klimaet mest et anliggende for meteorologer og rejsearrangører, mindre for regeringer.

Klimaministerium er bare en af mange sammensætninger med *klima*, som fik stor udbredelse i 2007. Andre er fx *klimadebat*, *klimapolitik*, *klimaændringer*, *klimaforsker*, *klimatopmøde* og *klimaplan*.

Årets udtryk 2007 er **varme hænder**, som betegner plejepersonale, der har direkte kontakt med borgerne i stedet for "blot" at administrere. Det er nok opstået som en videreudvikling af det synekdoxiske *hånd* i betydningen 'ar-

bejdskraft', 'hjælp', som vi kender fra andre faste flerordsforbindelser som *give en hånd (med)*. En synekdoke er en sproglig figur, som benævner delen i stedet for helheden. Med *hånd* menes jo også resten af mennesket, hånden sidder på, men det er med fokus på dets arbejdsfunktion.

Varme hænder er et bevinget ord, idet det bruges med bevidstheden om at være blevet til i en konkret historisk sammenhæng, nemlig en debat om udnyttelsen af ressourcerne i plejesektoren. Det kan sagtens miste denne reference. Så det går hen og bliver et rent idiom, et billedligt udtryk. Det skal også ses i sammenhæng med den mere generelle efterspørgsel efter arbejdskraft i samfundet, som er blevet

omtalt som behovet for *flere hænder*.

Sammen med Årets udtryk blev et andet sat i verden, nemlig *kolde hænder*, som betegner de mennesker, der ifølge udtrykkets egen logik netop administrerer uden at have berøring med de plejekrævende borgere. De to udtryk danner en stærkt værdiladet begrebsmodsætning: *Varme hænder* er i sagens natur mere "sexede" end *kolde*. Det får man et fint indtryk af, hvis man søger efter ordforbindelsen på internettet: Mange af eksemplerne på brugen af *varme hænder* stammer nemlig fra erotiske noveller! Men det er altså ikke den sammenhæng, der er aktuel i årets kåring; der er det i øvrigt også den bogstavelige udlægning af ordforbindelsen, der er tale om.